

**КИЧИК БИЗНЕС ВА ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИ ФАОЛИЯТИДА
СТРАТЕГИК РЕЖАЛАШТИРИШНИНГ АҲАМИЯТИ****ЗНАЧЕНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО ПЛАНИРОВАНИЯ В
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО БИЗНЕСА И
ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА****THE IMPORTANCE OF STRATEGIC PLANNING IN THE ACTIVITIES OF
SMALL BUSINESSES AND ENTREPRENEURIAL ENTITIES**

Атамурадов Шерзод Акрамович

Навоий давлат кончилиқ ва технологиялар университети

sher_zod@inbox.ru

<https://orcid.org/0000-0001-5511-6164>

Аннотация: Ушбу мақолада кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектлари фаолиятида стратегик режалаштиришнинг аҳамияти таҳлил қилинади. Ривожланган мамлакатлар тажрибаси асосида Ўзбекистонда кичик бизнес субъектлари учун самарали стратегиялар, жумладан, инновацион, рақамли трансформация, диверсификация ва ниш стратегиялари тавсия этилади. Кичик бизнес субъектларининг стратегик режалаштиришга йўналтирилган ёндашуви уларнинг бозорда барқарор мавқеини мустаҳкамлаш ва узок муддатли ривожланишга эришишида муҳим омил ҳисобланади.

Калит сўзлар: Ўзбекча: кичик бизнес, тадбиркорлик субъектлари, стратегик режалаштириш, инновацион стратегия, рақобатбардошлик, диверсификация, ниш стратегияси, рақамли трансформация, Ўзбекистон, экспорт стратегияси

Аннотация: В данной статье анализируется значение стратегического планирования в деятельности субъектов малого бизнеса и предпринимательства. На основе опыта развитых стран предложены эффективные стратегии для субъектов малого бизнеса в Узбекистане, включая инновационную стратегию, цифровую трансформацию, диверсификацию и нишевую стратегию. Стратегический подход к планированию является важным фактором для укрепления устойчивости малых предприятий на рынке и достижения долгосрочного роста.

Ключевые слова: малый бизнес, субъекты предпринимательства, стратегическое планирование, инновационная стратегия, конкурентоспособность, диверсификация, нишевая стратегия, цифровая трансформация, Узбекистан, экспортная стратегия

Annotation: This article analyzes the importance of strategic planning in the activities of small businesses and entrepreneurial entities. Based on the experience of developed countries, effective strategies for small businesses in Uzbekistan are recommended, including innovation, digital transformation, diversification, and niche strategies. A strategic approach to planning for small businesses is a crucial factor in strengthening their stability in the market and achieving long-term growth.

Keywords: small business, entrepreneurial entities, strategic planning, innovation strategy, competitiveness, diversification, niche strategy, digital transformation, Uzbekistan, export strategy

Кириш

Кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектлари иқтисодийнинг муҳим таркибий қисми бўлиб, улар жамиятда иш ўринларини яратиш, инновацияларни жорий этиш ва маҳаллий бозорни маҳсулот ва хизматлар билан таъминлашда катта аҳамиятга эга. Бугунги кунда глобаллашув жараёни ва бозордаги рақобатнинг кучайиши кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектлари учун ўз мақсадларига эришишда янада стратегик ёндашувни талаб қилмоқда. Бунинг учун ҳар бир тадбиркор учун стратегик режалаштириш зарур бўлиб, бу уларга ривожланишнинг самарали йўллари аниқлаш имкониятини яратади.

Стратегик режалаштириш кичик бизнес субъектларига узоқ муддатли мақсадларни белгилаш, молиявий ва инсон ресурсларидан оқилона фойдаланиш, шунингдек, ўз рақобатбардошлигини ошириш учун янги имкониятларни кашф этишда ёрдам беради. Хусусан, стратегик режалаштириш доимий ўзгариб турадиган бозор муҳитида барқарорликни таъминлайди ва ресурсларни аниқ мақсадларга йўналтиришда муҳим аҳамият касб этади.

Ўзбекистонда ҳам кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлашга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотлар натижасида уларнинг стратегик режалаштиришга бўлган эҳтиёжи ортиб бормоқда, бу эса уларнинг муваффақиятли фаолиятига замин яратмоқда. Шунинг учун ҳам ушбу тадқиқотда кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектлари фаолиятида стратегик режалаштиришнинг аҳамиятини чуқур таҳлил қилиш мақсад қилинган.

Адабиётлар таҳлили

Кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектлари учун стратегик режалаштириш тушунчаси узоқ вақтдан бери олимлар ва тадқиқотчилар диққат марказида бўлиб келмоқда. Бу мавзуда кўплаб турли таърифлар берилган бўлиб, ҳар бир таъриф стратегик режалаштиришнинг турли жиҳатларини ёритади. Масалан, классик иқтисодий назариясига кўра, стратегик режалаштириш тадбиркорлик субъектларининг мақсад ва вазифаларини белгилаш ва уларга эришиш учун

ресурсларни оқилона тақсимлашга қаратилган жараёнدير. Шу нуқтаи назардан, стратегик режалаштириш узоқ муддатли мақсадлар сари йўналтирилган режа сифатида тасвирланади.

Бугунги кунга келиб стратегик режалаштириш тушунчаси кенгайиб, тадбиркорлик муҳитида рақобатни таъминлаш, бизнесдаги барқарорликни ошириш ва хавф-хатарларни бошқариш каби вазифаларни ҳам ўз ичига олмақда. Жумладан, Гринли ва Нортон (Greenley & Norton, 1995) тадқиқотларида стратегик режалаштириш бизнес субъектлари фаолиятини муваффақиятли бошқаришда муҳим ўрин тутиши ва уларга бозордаги рақобатбардошликни ошириш имкониятини беради, деб таъкидланган. Ушбу фикрга қўшилган ҳолда Минцберг (Mintzberg, 1994) стратегик режалаштиришнинг динамик табиати ҳақида сўзлаб, унинг бизнес субъектларига бозор шароитларига мослашишда ёрдам беришини таъкидлайди.

Кичик бизнес ва тадбиркорлик соҳасида ўзбек олимлари томонидан олиб борилган изланишлар ушбу соҳанинг ривожланиши, унинг иқтисодиётдаги ўрни ва аҳамиятини ёритишда муҳим манбалар бўлиб хизмат қилади. Масалан, Махмуджон Рустамович Болтабаевнинг **"Кичик бизнес ва тадбиркорлик"** китобида кичик бизнес субъектларининг иқтисодиётдаги ўрни, уларнинг фаолият турлари ва шакллари, шунингдек, Ўзбекистонда ва хорижий мамлакатларда кичик бизнеснинг ривожланиши ҳақида батафсил маълумот берилган. Болтабаевнинг изланишлари кичик бизнеснинг самарали бошқарилиши ва режалаштирилишини тушунишда муҳим аҳамият касб этади.

Ёрқин Абдуллаев ва Фарҳод Каримовнинг **"Кичик бизнес ва тадбиркорлик асослари: 100 савол ва 100 жавоб"** асари кичик бизнес ва тадбиркорликка оид асосий тушунчаларни тушунтиришга қаратилган. Муаллифлар, савол-жавоб шаклида, кичик бизнеснинг амалиётига доир долзарб саволларга жавоб берганлар, бу эса китобни янги тадбиркорлар ва ушбу соҳага қизиқувчилар учун муҳим қўлланмага айлантиради.

Шунингдек, М. Абдурахманованинг **"Ўзбекистонда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик фаолиятини давлат томонидан қўллаб-қувватлашни такомиллаштириш"** асарида кичик бизнесни ривожлантиришда давлатнинг ролини ошириш масалалари ёритилган. Абдурахманованинг тадқиқотлари кичик бизнес субъектлари учун давлат қўллаб-қувватлашининг аҳамиятини очиб беради ва уларнинг барқарор ривожланишини таъминлаш бўйича тавсияларни ўз ичига олади.

Тадқиқот методологияси

Ушбу тадқиқотда кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектлари фаолиятида стратегик режалаштиришнинг аҳамиятини ўрганиш учун қўлланилган асосий методлар сифатида таҳлил ва синтез, қиёсий таҳлил, статистик таҳлил ва

казусларни ўрганиш усулларидан фойдаланилди. Таҳлил ва синтез усуллари орқали мавжуд адабиётлардаги маълумотлар тўпланди ва улар умумий қонунятлар ва хулосалар чиқаришга асос бўлди. Қиёсий таҳлил усули эса Ўзбекистон ва хорижий мамлакатлардаги кичик бизнес субъектлари фаолиятида стратегик режалаштириш тажрибасини солиштиришда қўлланилди, бу эса турли моделларнинг самарадорлигини баҳолашга ёрдам берди.

Статистик таҳлил жараёнида Ўзбекистонда кичик бизнес субъектларининг ривожланиш ҳолатига оид мавжуд маълумотлар ўрганилди ва уларнинг таҳлили орқали стратегик режалаштиришнинг таъсирини баҳолашга ҳаракат қилинди. Шунингдек, казусларни ўрганиш усулидан фойдаланган ҳолда, муваффақиятли кичик бизнес субъектларининг стратегик режалаштириш жараёни ва уларнинг бозордаги ўрни мисолида таҳлил қилинди. Бу усуллардан фойдаланиш тадқиқотни пухта ва чуқур ўрганиш имконини берди.

Таҳлил ва натижалар муҳокамаси

Кичик бизнес субъектларининг самарали ривожланиши ва рақобатда устунликка эришиши учун уларга мос келувчи стратегияни танлаш муҳим аҳамиятга эга. Стратегия танлаганда бизнеснинг хусусиятлари, бозор шароити ва белгиланган мақсадларга эришиш учун энг самарали воситалар инобатга олинishi лозим. Қуйида кичик бизнес субъектлари учун кенг қўлланиладиган турли стратегиялар тавсифи келтирилади.

Рақобатбардошлик стратегияси: Бу стратегия асосан бозорда рақобатбардошликни сақлаб қолиш ва устунликка эришиш учун қўлланилади. Майкл Портернинг маълумотларига кўра, рақобатбардошлик стратегиялари нархлар бўйича етакчилик, дифференциация ва диққатни йўналтириш каби йўналишларга бўлинади. Нархи арзон бўлган маҳсулотлар ёки хизматлар таклиф қилиш орқали кичик бизнеслар бозордаги улушини оширишга ҳаракат қилиши мумкин.

Ички ривожланиш стратегияси: Бу стратегия кичик бизнес субъектларининг ўз ресурслари ва имкониятлари доирасида ривожланишини назарда тутди. Ички ривожланиш стратегиясига янги маҳсулот ёки хизматларни жорий этиш, мавжуд маҳсулотларни такомиллаштириш ва ишлаб чиқариш жараёнларини оптималлаштириш киради. Бу стратегия кичик корхоналарнинг ички захираларидан самарали фойдаланиб, бозордаги мавқеини мустаҳкамлаш имконини беради.

Иттифоқлашув стратегияси: Бозордаги рақобатни енгиш ва янги бозорларга кириш мақсадида кичик бизнес субъектлари бошқа корхоналар билан иттифоқ тузиши мумкин. Иттифоқлашув стратегияси орқали корхоналар ресурсларни бирлаштириш, янги маҳсулотлар ишлаб чиқиш ёки янги бозорларга

кириш имкониятига эга бўлади. Бу стратегия кўпинча кичик бизнес учун молиявий хавф-хатарларни камайтиришда самарали ҳисобланади.

Диверсификация стратегияси: Кичик бизнес субъектлари фаолиятида диверсификация стратегиясидан фойдаланиш орқали маҳсулот ёки хизмат турларини кўпайтириш, янги бозор сегментларига кириш ва шу орқали бизнесни янада кенгайтириш имконига эга бўлади. Диверсификация стратегияси хавф-хатарларни камайтириш ва бозордаги мавқени мустаҳкамлашда муҳим ўрин тутади.

Фокуслашув стратегияси: Кичик бизнес субъектлари муайян маҳсулот ёки хизматлар бозорида юқори даражада мутахассислашиш орқали истеъмолчилар эътиборини жалб қилишлари мумкин. Мутахассислашув стратегияси корхоналарга ўзларига хос бўлган билим ва кўникмалардан фойдаланиб, бозорда етакчи ўринга эга бўлиш имконини беради. Бу стратегия кичик бизнес субъектлари учун юқори сифатли маҳсулот ва хизматлар тақдим этиш орқали рақобатда устунликка эришишга ёрдам беради.

Ривожланган мамлакатларда кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектлари қўллайдиган стратегиялар кўпинча бозорнинг юқори рақобатбардош муҳитига мослаштирилган. Қуйида ривожланган мамлакатларда кенг тарқалган айрим асосий стратегиялар келтирилади:

Иновацион стратегия: Ривожланган мамлакатлардаги кичик бизнеслар бозорда рақобатда устунликка эришиш учун инновацияларни жорий қилишга катта эътибор қаратади. Япония, АҚШ, Германия каби давлатларда кичик корхоналар янги технологиялар, маҳсулотлар ва хизматлар яратиш орқали бозорда етакчи мавқега эга бўлишга интилади. Бу стратегия кичик бизнесга ўзининг ноёб тақлифлари орқали мижозларни жалб қилиш имконини беради.

Жаҳон бозорига чиқиш (экспорт) стратегияси: Европа Иттифоқи, АҚШ ва Канада каби ривожланган мамлакатларда кичик бизнеслар маҳаллий бозордан ташқарига чиқишга интилади. Экспорт стратегияси орқали кичик корхоналар жаҳон бозорида ўз ўрнини топишга ҳаракат қилади, бу эса уларга фойдани ошириш ва кўпроқ мижозларга эга бўлиш имкониятини беради. Бу стратегия қўлланилганда, корхоналар маҳсулот сифатини жаҳон стандартларига мувофиқлаштиришга алоҳида эътибор қаратади.

Диверсификация стратегияси: Ривожланган мамлакатлардаги кичик бизнеслар, хусусан АҚШ ва Канадада, маҳсулот ва хизматлар турларини кўпайтириш орқали бизнесни кенгайтиришга эътибор беради. Диверсификация стратегияси нафақат маҳсулот турларини кенгайтириш, балки янги бозор сегментларига кириш имконини ҳам беради. Бу стратегия кичик бизнесга турли ҳил хавф-хатарларни камайтириш ва даромад манбаларини кўпайтириш имкониятини беради.

Рақамли трансформация стратегияси: Ривожланган мамлакатлардаги кичик бизнес субъектлари рақамли технологиялардан кенг фойдаланади. Айниқса, электрон тижорат, онлайн маркетинг, рақамли маҳсулотлар ва хизматларни тақдим этиш стратегияси оммалашган. Бу стратегия рақобатбардошликни сақлаб қолишда ва глобал миқозлар базасини оширишда муҳим аҳамиятга эга.

Саноатда мутахассислашув (нэи стратегияси): Ривожланган мамлакатларда кичик бизнеслар муайян бозор сегментига ёки норасмий секторга йўналтирилган мутахассислашув стратегиясини қўллайди. Масалан, Франция ва Германияда кичик корхоналар муайян соҳага (масалан, экологик маҳсулотлар, органик озиқ-овқат) ихтисослашиб, бу орқали миқозлар эҳтиёжини қондиришда рақобат устунлигига эришади. Ниш стратегияси кичик бизнесга ўз ноёб таклифлари орқали миқозларни жалб қилиш имконини беради.

Сервис асосида рақобат стратегияси: Масалан, АҚШда кичик корхоналар сифат ва хизмат кўрсатиш даражасини ошириш орқали рақобатда устунликка эришади. Бу стратегия миқозларнинг қониқишини ошириш ва уларни узоқ муддатли шерикка айлантиришга қаратилган.

Ушбу стратегиялар ривожланган мамлакатларда кичик бизнес субъектларининг бозорда ўз мавқеини мустаҳкамлаш ва узоқ муддатли муваффақиятга эришишда муҳим рол ўйнайди. Рақамли технологияларни жорий қилиш, инновациялар ва глобал бозорда иштирок этиш кичик бизнес субъектларини ривожланган бозорда самарали йўналишга солишда асосий омиллардан бири ҳисобланади.

Ривожланган мамлакатлар тажрибаси кичик бизнес субъектлари учун турли хил стратегияларни қўллашнинг самарадорлигини кўрсатади. Ўзбекистон шароитида ҳам ушбу стратегияларнинг айримларини жорий қилиш имкониятлари мавжуд бўлиб, уларни миллий хусусиятлар ва иқтисодий муҳитни ҳисобга олган ҳолда мослаштириш мумкин. Ўзбекистонда кичик бизнес субъектлари учун стратегик режалаштиришнинг самарадорлигини ошириш учун қуйидаги таклифларни илгари суриш мумкин:

Инновацион стратегияларни ривожлантириш: Кичик бизнес субъектларига инновациялар жорий қилиш учун давлат қўллаб-қувватлаш чораларини кенгайтириш зарур. Масалан, махсус инкубация марказлари ва инновацион грантлар ажратиш, бизнес субъектларига янги технологияларни жорий қилишда молиявий кўмак кўрсатиш йўналишида амалга оширилиши мумкин.

Экспорт салоҳиятини ошириш: Ўзбекистонда кичик бизнес субъектлари учун экспортни рағбатлантириш дастурларини такомиллаштириш лозим. Бунга қўшимча, экспорт қилиш жараёнини соддалаштириш, халқаро бозор талабларига

мос маҳсулот ишлаб чиқаришга кўмаклашиш мақсадида таълим ва маслаҳат дастурлари ташкил этиш керак.

Рақамли трансформация ва рақамли стратегиялар: Кичик бизнес субъектларини рақамли технологияларга ўтишга кўмаклашиш зарур. Бу жараёни қўллаб-қувватлаш учун уларга рақамли савдо платформалари ва онлайн маркетинг воситаларидан самарали фойдаланиш бўйича ўқув курслари ташкил қилиш, шунингдек, IT инфратузилмани яхшилашга қаратилган дастурларни амалга ошириш тавсия этилади.

Нэш стратегияларини ривожлантириш: Кичик бизнес субъектларининг муайян бозор сегментларида мутахассислашуви орқали истеъмолчиларга хос маҳсулот ёки хизматлар таклиф қилиш имкониятларини ошириш мумкин. Бунинг учун махсус молиявий ва маслаҳат кўмаклар ташкил қилиниб, уларга алоҳида соҳаларда ривожланиш имкони берилиши лозим.

Давлат қўллаб-қувватлашини кучайтириш: Кичик бизнес субъектлари учун солиқ имтиёзлари, кредитларнинг фоиз ставкаларини пасайтириш ва давлат субсидияларини кенгайтириш орқали уларнинг ривожланишига қўшимча ёрдам кўрсатиш мумкин. Бундан ташқари, давлат томонидан уларга режалаштириш бўйича маслаҳатлар бериш тизимини ташкил этиш ҳам самарали бўлади.

Хулоса қилиб айтганда, кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектлари фаолиятида стратегик режалаштириш уларнинг узок муддатли барқарор ривожланиши ва бозорда рақобатбардошликни сақлаб қолиши учун муҳим восита ҳисобланади. Ривожланган мамлакатлар тажрибаси асосида Ўзбекистон шароитида ҳам инновацион стратегияларни жорий қилиш, рақамли технологиялардан фойдаланиш ва экспорт имкониятларини ошириш орқали кичик бизнес субъектларининг самарадорлигини ошириш мумкин. Бу каби чоралар кичик бизнесни мустаҳкамлашда ва уларнинг иқтисодиётдаги ўрнини янада кучайтиришда муҳим қадам бўлиб хизмат қилади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Атамурадов Шерзод Акрамович Жаҳон амалиётида венчур капитали бозорининг ташкилий субъектлари // Экономика и финансы (Узбекистан). 2023. №1 (161). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zha-on-amaliyotida-venchur-kapitali-bozorining-tashkiliy-subektlari> (дата обращения: 08.11.2024).
2. Атамурадов Шерзод Акрамович Корхонанинг инновацион фаолиятини стратегик режалаштиришда Boston Consulting Group (BCG) матрицасидан фойдаланиш // Экономика и финансы (Узбекистан). 2022. №12 (160). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/korxonaning-innovatsion-faoliyatini-strategik-rezhalashtirishda-boston-consulting-group-bcg-matritsasidan-foydalanish> (дата обращения: 08.11.2024).
3. Ашурова Насиба Батиловна, Атамурадов Шерзод Акрамович Инновацион фаолиятни стратегик режалаштиришда McKinsey/ General Electric матрицаси

- ёрдамида бозор салоҳиятини таҳлил қилиш // Экономика и финансы (Узбекистан). 2022. №11 (159). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/innovatsion-faoliyatni-strategik-rezhalashtirishdamckinsey-general-electric-matritsasi-yordamida-bozor-salo-iyatini-ta-lil-ilish> (дата обращения: 08.11.2024).
4. Ашурова Насиба Батировна, Атамурадов Шерзод Акрамович Хорижий мамлакатларда венчур капитали бозорининг институционал субъектлари // International Journal of Advanced Technology and Natural Sciences. 2021. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/horizhiy-mamlakatlarda-venchur-kapitali-bozorining-institutsional-subektlari> (дата обращения: 10.11.2024).
 5. Ашурова Насиба Батировна, Атамурадов Шерзод Акрамович Ўзбекистонда венчур молиялаштиришнинг янги моделларини ривожлантириш // Экономика и финансы (Узбекистан). 2020. №1 (133). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zbekistonda-venchur-moliyalashtirishning-yangi-modellarini-rivozhlantirish> (дата обращения: 10.11.2024).
 6. Atamuradov Sh. (2023). Financing of innovative projects through venture funds and the types of risk involved in it. Economics and Innovative Technologies, 11(1), 24–35.
 7. Атамурадов Шерзод Акрамович Жаҳон мамлакатларида инновацион фаолиятни венчур молиялаштириш тизимининг ривожланиши // Journal of Advances in Engineering Technology. 2022. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zha-on-mamlakatlari-da-innovatsion-faoliyatni-venchur-moliyalashtirish-tizimini-rivozhlanishi> (дата обращения: 08.11.2024).
 8. Атамурадов Шерзод Акрамович Инновацион фаолиятни венчурли молиялаштиришнинг халқаро моделларини жорий этиш самарадорлиги // Экономика и финансы (Узбекистан). 2019. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/innovatsion-faoliyatni-venchurli-moliyalashtirishning-hal-aro-modellarini-zhoriy-etish-samaradorligi> (дата обращения: 08.11.2024).
 9. Атамурадов Ш. А. (2022). Саноатда инновацион фаолиятни ривожлантиришда венчур инвестицияларини жалб қилиш масалалари. Архив научных исследований, 2(1). извлечено от <https://journal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/1868>
 10. Атамурадов Ш. Хорижий мамлакатларда венчурли инновацион лойиҳалаштириш моделлари // "Иқтисодиёт ва инновацион технологиялар" илмий электрон журнали. – 2019. – №. 2.
 11. Атамурадов Шерзод Акрамович Инновацион тадбиркорликда венчур инвестицияларини жалб қилиш муаммолари // Экономика и финансы (Узбекистан). 2021. №1 (137). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/innovatsion-tadbirkorlikda-venchur-investitsiyalarini-zhalb-ilish-muammolari> (дата обращения: 08.11.2024).
 12. Атамурадов Ш. А. (2019). Турли минтақаларда венчур инвестицияси муҳити таҳлили ҳамда венчур бизнесини ўзбекистон иқтисодиётига жорий этиш

- муаммолари. Экономика и инновационные технологии, (6), 69–79. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economics_and_innovative/article/view/11170
13. Abdusalomov, M. (2024). INTEGRATION OF AI AND BUSINESS FOR A SUSTAINABLE FUTURE. DTAI–2024, 1(DTAI), 335-337.
 14. Abdusalomov, M. (2024). Revolutionizing Classrooms: The Role of AI in Personalized Learning and Student Engagement. DTAI–2024, 1(DTAI), 402-404.
 15. Bahronova, S. (2024). THE INFLUENCE OF INVESTMENTS ON INNOVATIVE ACTIVITIES IN ENTERPRISES ON THE PROFITABILITY OF ASSETS. DTAI–2024, 1(DTAI).
 16. Shirinova, S. A. (2024). KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH BARQAROR IQTISODIY O‘SISH GAROVI. Educational Research in Universal Sciences, 3(2), 689-692.
 17. Farmonov, D. B., & Jalilov, A. Z. More Development of Banks' Monetary, Crypto Currency and Blockchain Policy in the Digital Economy. JournalNX, 193-197.
 18. Rashidov, M. K. (2021). ANALYSIS OF REGIONAL CONDITIONS FOR THE LOCATION OF FREE ECONOMIC ZONES. In Стратегические инициативы и практические рекомендации по устойчивому развитию экономики: потенциал и риски (pp. 164-170).
 19. Rashidov, M. K. (2021). The urgency of improving the functioning of free economic zones in the regions. Экономика: анализы и прогнозы, (2), 13-21.
 20. Karimovich, R. M. (2022). RELEVANCE OF DIGITALIZATION OF ACTIVITIES OF FREE ECONOMIC AND SMALL INDUSTRIAL ZONES. Архив научных исследований, 5(5).
 21. Атамурадов, Ш. (2023). ИННОВАЦИОН ЛОЙИХАЛАРНИ ВЕНЧУР ФОНДЛАРИ ОРҚАЛИ МОЛИЯЛАШТИРИШ ВА УНДА УЧРАЙДИГАН ТАВАККАЛЧИЛИК ТУРЛАРИ. Economics and Innovative Technologies, 11(1), 24-35.
 22. Атамурадов, Ш. А. (2022). ИННОВАЦИОН ФАОЛИЯТНИ РИВОЖЛАНИШГА ЙЎНАЛТИРИЛГАН ИНВЕСТИЦИЯЛАР ТАҲЛИЛИ. International Journal of Advanced Technology and Natural Sciences, 3(4), 19-24.
 23. Sodiqovich, X. S. (2024). ISSUES OF ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF PRODUCTION PROCESSES OF TRANSPORT ENTERPRISES. ASIA PACIFIC JOURNAL OF MARKETING & MANAGEMENT REVIEW ISSN: 2319-2836 Impact Factor: 8.071, 13(02), 34-